

אז ישיר משה. רפי יהודה פתח, (ירמיה א) בטרם אצרך כבטן ידעתיך וגו'. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם יותר מכל שאר העמים, ומרב האהבה שהוא אוהב אותם, הקים עליהם נביא אמת ורועה נאמן, ועורר עליו רוח הקדש יותר מכל שאר הנביאים הנאמנים. והוציאו מחלקו ממש ממה שהפריש יעקב מבניו להקדוש ברוך הוא – שכט לוי. וכיון שהיה לוי שלו, לקח אותו הקדוש ברוך הוא ועטר אותו בכמה עטרות, ומשח אותו בשמן משחת קדש העליון, ואז הוציא מבניו רוח קדש לעולם, וזרז אותו באבנטיו הקדושים, האמונה הגדולה.

למדנו, באותה השעה שהגיע זמנו של משה הנביא הנאמן לרדת לעולם, הוציא הקדוש ברוך הוא רוח קדש ממחצב הספיר של אבן טובה, שהיה גנוז במאתים ארבעים ושמונה [אורות, והאיר עליו. ועטרו בשם"ה] עטרות שעומדות לפניו, והפקיד אותו על כל אשר לו, ונתן לו מאה ושבעים ושלשה מפתחות. (גנוז שם, ועטר אותו בשלש מאות וששים וחמש עטרות, והאיר עליו מאתים ארבעים ושמונה אורות, והעמיד לפניו, והפקיד אותו בכל ביתו, ונתן לו מאה ושבעים ושלשה מפתחות. נ"א מאתים ושבעים וחמשה) ועטרו בחמש עטרות, וכל עטרה ועטרה עולה ומאירה באלף עולמות שמאירים, ומנורות שגנוזים בגנזי המלך הקדוש העליון.

ואז העביר אותו בכל המנורות (הבשמים) שבגן עדן, והכניסו להיכלו, והעבירו בכל חילותיו וגיסותיו. אז כלם הזדעזעו, פתחו ואמרו: הסתלקו מסביבו [צד הצדדים], שהרי הקדוש ברוך הוא עורר רוח לשלט להרגיז עולמות. יצא קול ואמר: מי הוא זה שכל המפתחות הללו בידו? פתח קול אחר ואמר: קבלו אותו בתוככם! זהו שעתידי לרדת בין בני אדם, ועתידה תורה, גניזת הגניזות, להמסר בידו, ולהרעיש עולמות שלמעלה ושלמטה על ידו של זה. באותה שעה כלם התרגשו ונסעו אחריו. פתחו ואמרו, (תהלים טו) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים.

אז עלתה אותה רוח ועמדה לפני המלך. מ' פתחה עלתה והתעטרה בעטרותיה, ועטרה אותו בשלש מאות ועשרים וחמש עטרות, והפקיד מפתחות בידו. ש' של האבות עטרו אותו בשלש עטרות

קדושות, והפקידו בידו את כל מפתחות המלך, והפקידו אותו באמונה, להיות נאמן הבית. ה' עלתה ועטרה אותו בעטרותיה, וקבלה אותו מהמלך.

ואז ירד אותו הרוח לאניות ששטות באות הים הגדול, וקבלה אותו לגדל אותו למלך, ונתנה לו משם כלי זין להלקות את פרעה ואת כל ארצו. ובשבתות ובראשי חדשים מעלה אותו אל המלך, ואז נקרא שמו באותיות הרשומות הללו.

ובאותה שעה שיצא לרדת לארץ בזרע של לוי, נתקנו ארבע מאות ועשרים וחמש מנורות למלך, וארבע מאות ועשרים וחמש חקיקות ממנים לוו את אותה רוח למקומה. כשיצא לעולם, האירה ה' בפניו, והבית התמלא מזיוו. באותה שעה קרא עליו הקדוש ברוך הוא, בטָרֶם אָצְרָךְ כבִּטָן יִדְעִתִּיךָ ובִטָרֶם תִּצָא מִרְחֶם הַקִּדְשִׁתִּיךָ נְבִיא לְגוֹיִם נִתְתִּיךָ.

רבי יצחק אמר, באותה שעה הרג (הפיל) הקדוש ברוך הוא את השר הממנה הגדול של מצרים, וראו אותו משה ובני ישראל, ואז אמרו שירה. זהו שכתוב וירא ישראל את מצרים מת, אז ישיר משה ובני ישראל.

אז ישיר משה ובני ישראל וגו'. רבי אבא פתח ואמר, הסתכלתי בכל התשבחות ששִׁבְּחוּ אֶת הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם פִּתְחוּ בְּאֵז. (מלכים א-ח) אז אמר שלמה. (יהושע י) אז ידבר יהושע. אז ישיר ישראל. מה הטעם?

אָלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל הַנְּסִים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל, כִּשְׁהָאִיר אֹר הָעֵתִיק הַקִּדּוּשׁ בְּעִטְרוֹתָיו, חֲקוּקִים רְשׁוּמִים בָּאֵז, בָּא', וְא' בְּז', נִקְבַּ בְּחִשְׁכָּה וְהָאִיר לְכָל עֵבֶר. וְכִשְׁהִתְחַבֵּר הָאוֹר שֶׁל אֱלֹהִים וְהִגִּיעַ לְזִיָּן, מִי זֶה זִיָּן? זֶה (ישעיה לז) חָרַב לֵה' מְלֵאָה דָם. אֵז עָשָׂה נְסִים וְגְבוּרוֹת, מִשׁוֹם שֶׁהִתְחַבְּרָה א' בְּז'. וְזֶה הִיא הַשִּׁירָה. שִׁירָה הִיא שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, וְזֶהוּ אֵז יִשִּׁיר.

ישירי! שָׁר הִיָּה צְרִיךְ לֵהִיּוֹת! אֲלֵא דָבָר זֶה תְּלוּי וּמְשָׁלִים אֶת אוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמְשָׁלִים לְעֵתִיד לְבָא, שְׁעֵתִידִים יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְח בְּשִׁירָה הַזֶּה מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאֵן לְמִדְּנֵי, שֶׁהַצְּדִיקִים הָרַאשׁוֹנִים, אֵף עַל גַּב שֶׁהִתְעַלּוּ לְדַרְגּוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁלֹמַעְלָה, וְנִקְשְׁרוּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל צְרוּר הַחַיִּים - עֵתִידִים כָּלָם לֵהִחְיֹת בְּגוֹף וּלְרַאֲוֹת אוֹתוֹת וְגְבוּרוֹת

שִׁיעֶשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלוֹמַר שִׁירָה זו. זֶהוּ שְׁכָתוּב אַז
יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר מִכָּאֵן, (ישעיה יא) יוֹסִיף ה' שְׁנֵית יָדוֹ לְקִנּוֹת אֶת שְׂאָר
עַמּוֹ. לְקִנּוֹת – כְּמוֹ שְׁנָאֲמַר (משלי ח) ה' קָנְנִי רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ. אֶת
שְׂאָר עַמּוֹ – אֵלוֹ הֵם הַצְּדִיקִים שְׁבָהֵם שְׁנֹקְרָאִים שְׂאָר, כְּמוֹ שְׁנָאֲמַר
(במדבר יא) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים בְּמַחְנֶה. וְשְׁנֵינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקִים אֶלָּא
עַל אוֹתָם שְׁעוֹשִׁים עֲצָמָם שִׁירִים.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְנִקְשְׂרוּ בְּצִרּוֹר הַחַיִּים וּמִתְעַנְּגִים בְּעַנְג הָעֲלִיּוֹן,
לְמָה יוֹרִיד אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָרֶץ? צָא וּלְמַד מִזְמַן
רֵאשׁוֹן, שְׁכָל אוֹתָם רִוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁהֵיוּ בַּדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שְׁלֹמְעֵלָה,
וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹרִיד אוֹתָם לְאָרֶץ לְמַטָּה. כָּל שְׁכָן עֲכָשׁוּ, שְׂרוּצָה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵקֶם, כְּמוֹ שְׁנָאֲמַר (קהלת ז) כִּי אָדָם אֵין
צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שְׁמַתוֹ
בְּעֶטְיוֹ שֶׁל נַחֲשׁ, אֶפְלוֹ הֵם יְקוֹמוּ וַיְהִיָּה בְּעֲלֵי עֲצָה לְמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ.

וְעַל זֶה שְׁנֵינוּ, מֹשֶׁה עֲתִיד לוֹמַר שִׁירָה לְעֵתִיד לְבָא. מָה הַטַּעַם?
מִשׁוֹם שְׁכָתוּב (מיכה ז) כִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת.
אֶרְאֶנּוּ? אֶרְאֶף הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! אֶלָּא אֶרְאֶנּוּ מִמֶּשׁ, לְמִי שְׂרָאָה
בְּתַחֲלָה – אֶרְאֶנּוּ פַּעַם שְׁנֵיָה. וְזֶהוּ אֶרְאֶנּוּ. וְכָתוּב (תהלים ג) אֶרְאֶנּוּ בִישַׁע
אֱלֹהִים, וְאֶרְאָהוּ בִישׁוּעָתִי. וְאִז, אַז יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַשִּׁירָה הַזֹּאת לֵה'.

שִׁירָה שֶׁל הַגְּבִירָה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׁנֵינוּ, כָּל אָדָם שְׂאוּמַר
שִׁירָה זוּ בְּכָל יוֹם וּמִכּוֹן בָּהּ, זוֹכָה לְאִמְרָה לְעֵתִיד לְבָא,
שְׁהָרִי יֵשׁ בָּהּ עוֹלָם שְׁעֵבֵר, וַיֵּשׁ בָּהּ עוֹלָם הַבָּא, וַיֵּשׁ בָּהּ קִשְׂרֵי
הָאִמוּנָה, וַיֵּשׁ בָּהּ יְמוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וּתְלוּיִים עָלֶיהָ (אות לַמְּעֵלָה) כָּל
אוֹתָן תְּשַׁבְּחוּת אַחֲרוֹת שְׂאוּמָרִים עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים.

הַשִּׁירָה? שִׁיר זֶה הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! אֶלָּא הַשִּׁירָה שְׁמִשְׁבַּחַת
הַגְּבִירָה לְמֶלֶךְ. וּמֹשֶׁה אָמַר מְלִמְטָה לְמַעְלָה, וְהָרִי
פָּרְשׁוּהָ. לֵה' – מִשׁוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ מֵאִיר לֵהּ פָּנִים (שְׁמַאִירִים פְּנֵי הַמֶּלֶךְ כְּנֻגְדָה).
רְבִי יוֹסִי אָמַר, כָּל אוֹתָם שְׁמָנִים שֶׁהֵיוּ שׁוֹפְעִים, מִשְׁךְ הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ
כְּנֻגְדָה, מִשׁוֹם כֶּף מִשְׁבַּחַת אוֹתוֹ הַגְּבִירָה.

אָמַר רְבִי יְהוּדָה, אִם כֶּף, לְמָה כָּתוּב מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָרִי
הַגְּבִירָה צְרִיכָה לְשַׁבַּח? אֶלָּא אֲשֶׁרִי חִלְקָם שֶׁל מֹשֶׁה וַיִּשְׂרָאֵל,

שהם היו יודעים לשבח את המלך בשביל הגבירה כראוי, משום שכל אותו כח וגבורה שלה ירשה מן המלך.

רבי חייא פתח ואמר, (איכה ב) קומי רני בלילה לראש אשמרות. קומי רני - זו כנסת ישראל. בלילה - בגלות. רבי יוסי אמר, בלילה - בזמן ששולטת ומתעוררת. לראש אשמרות?! בראש היה צריך להיות! אלא לראש, ככתוב (בראשית מז) על ראש המטה. ובארנו, ראש המטה זה יסוד. אף כאן לראש - זה יסוד, שהגבירה מתברכת בו. ראש אשמרות - זהו ראש של נצח והוד.

רבי יוסי אמר, זהו ראש של כתרי המלך והסיוס. רבי אבא אמר, לראש אשמרות כתוב חסר, וזהו הראש, ראש המטה. והכל נאמר במלך הקדוש העליון, וזהו לה'.

רבי ייסא אמר, השירה הזאת לה' - זהו הנהר שיוצא מעדן, שכל שמן ומשחה יוצאים ממנו להדליק מנורות. ומשמע אחר כף שכתוב אשירה לה' - זה המלך הקדוש העליון, ועל זה לא כתוב אשירה לו.

ויאמרו לאמר - [זהו] לדורי דורות, כדי שלא ישתכח מהם לעולמים. שכל מי שזוכה לשירה הזו בעולם הזה, זוכה לה בעולם הבא, וזוכה לשבח בה בימות מלך המשיח בחדות כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא, שכתוב לאמר - לאמר באותו זמן. לאמר בארץ הקדושה, בזמן ששכנו ישראל בארץ. לאמר בגלות. לאמר בגאלת ישראל. לאמר לעולם הבא.

אשירה לה'! נשיר היה צריך להיות! מה זה אשירה? אלא משום שהיו משבחים את תשבחת הגבירה. [הצטרכו לשבח] לה' - זה המלך הקדוש. כי גאה גאה [קמה] - שעלה והתעטר בעטרוותיו להוציא ברכות וכחות וגבורות להתעלות בכל. כי גאה גאה - גאה בעולם הזה, גאה לעולם הבא. כי גאה באותו זמן, גאה כדי שיתעטר בעטרוותיו בחדוה שלמה.

סוּם ורכבו רמה בים - השלטון שלמטה והשלטון שלמעלה שאחוזים בהם, נמסרו לאותו הים הגדול והשליט הגדול לעשות בהם נקמות. ושנינו, לא עושה הקדוש ברוך הוא דין למטה, עד שיעשה בשליטיהם למעלה. זהו שכתוב (ישעיה כד) 'פקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה'.

רְמָה בַּיָּם - אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בּוֹ בְּלִילָה הִתְעוֹרְרָה גְבוּרָה חֲזָקָה, שְׁפָתוֹב בּוֹ וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה. (שהתעוררה בו גבורה חזקה) בָּאוּתוֹ זְמַן בְּקֶשֶׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אוֹתָם אוֹכְלוֹסִים שְׁלִמְטָה וְכָל אוֹתָם שְׁלִיטִים שְׁלִמְעָלָה שְׁיַמְסְרוּ בְּיָדֶיהָ, וְכָלֵם נִמְסְרוּ לְיָדֶיהָ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם נִקְמוֹת. זֶהוּ שְׁפָתוֹב סוֹס וּרְכַבּוּ רְמָה בַּיָּם. בַּיָּם סָתָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה. רַבִּי חֲזִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלט) אַחֲזֹר וְקָדַם צְרַתְנִי וַתִּשֶׁת עָלַי כַּפְּכָה. כַּמָּה הִצְטַרְכּוּ בְּנֵי אָדָם לְכַבֵּד אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשׁוּם שְׁכֹאֲשׁוּר בָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַסֵּתֶכֶל עַל הָאָדָם לִהְיוֹת שְׁלִיט עַל הַכָּל, (להיות שלם בכל, ונברא בשני פרצופים) וְהָיָה דוּמָה לְעֲלִיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. הוֹרִיד אוֹתוֹ בְּדַמּוֹת מְכַבְּדָת, וְרָאוּ אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת. אִזּוֹ הִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו, וּפְחַד וְאִימָה נִפְלוּ עָלֵיהֶם מִפְּחָדוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית ט) וּמוֹרָאֲכֶם וַחֲתִכֶּם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם.

הַכְּנִים אוֹתוֹ לְגַנוּ לְשָׁמְרוֹ, לִהְיוֹת לוֹ שְׁמָחָה עַל שְׁמָחָה וְלִהְשִׁתְעֲשֵׁעַ בּוֹ. עֲשֵׂה לוֹ חֶפֶה מְכֶסֶה בְּאַבְנֵים יְקָרוֹת, וּמְלֶאכִים עֲלִיוֹנִים שְׁמַחִים לְפָנָיו. אַחַר כֵּן צָנָה אוֹתוֹ עַל עֵץ אֶחָד, וְלֹא עָמַד בְּמִצּוֹת רַבּוֹנוֹ.

מִצְאָנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל חֲנוּךְ, שְׁלֹאֲחַר שֶׁהֵעֵלָה אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִרְאָה לוֹ אֶת כָּל גְּזֵי הַמֶּלֶךְ, עֲלִיוֹנִים וַתַּחְתּוֹנִים, הִרְאָה לוֹ אֶת עֵץ הַחַיִּים וְהַעֵץ שֶׁהִצְטִיחָה עָלָיו אָדָם, וְהִרְאָה לוֹ מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם בְּגֵן עֵדֶן. וְרָאָה, שְׁאֵלְמָלָא שְׁמַר אָדָם מִצְוָה זוֹ, יְכוּל לְעַמֵּד תָּמִיד וְלִהְיוֹת שֵׁם תָּמִיד. הוּא לֹא שְׁמַר מִצְוֹת רַבּוֹנוֹ - יִצְא בְּדִימוּס וְנִעְנַשׁ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אָדָם נִבְרָא דוּ-פְרָצוּפִים, וְהָרִי בְּאַרְנּוֹ, (שם ב) וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלַעְתָּיו - נָסְרוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִעְשׂוּ שְׁנַיִם, מִמְזִרְחָ וּמִמְעָרְבָ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים קלט) אַחֲזֹר וְקָדַם צְרַתְנִי. אַחֲזֹר זֶה מְעָרְבָ. וְקָדַם זֶה מְזִרְחָ.

רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, מָה עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? תִּקַּן אוֹתָהּ נִקְבָּה, וְשִׁכְּלָל אֶת יְפִיָּה עַל הַכָּל, וְהַכְּנִיסָה לְאָדָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה. בֹּא רֵאֵה מָה כְּתוּב לְמַעְלָה? וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלַעְתָּיו. מָה זֶה אֶחָת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) אֶחָת

היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. מצלעתיו - מצדדיו, כמו שנאמר (שמות כו) ולצלע המשכן.

רבי יהודה אמר, הקדוש ברוך הוא נתן נשמה עליונה באדם, וכלל בה חכמה והשכל כדי לדעת הכל. מאיזה מקום נתן בו נשמה? רבי יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות הקדושות באות.

רבי יהודה אמר, מכאן, שכתוב (בראשית א) תוצא הארץ נפש חיה. מי זו הארץ? מאותו מקום שהמקדש נמצא בו. נפש חיה - נפש חיה סתם, זו נפש של אדם הראשון של הכל.

רבי חייא אמר, אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכי השרת, והיה מסתכל בכל, ויודע ונודע לרבוננו יותר מכל שאר בני העולם. לאחר שחטא נסתמו ממנו מעינות החכמה. מה כתוב? (ממה שכתוב) (שם ג) וישלחו ה' אלהים מגן עדן לעבד את האדמה.

רבי אבא אמר, אדם הראשון מזכר ונקבה נמצא, זהו שכתוב (שם א) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. ועל זה זכר ונקבה נעשו כאחד, ונפרדו אחר כך. ואם תאמר, זה שאמר האדמה אשר לקח משם - כך הוא ודאי, וזוהי הנקבה, והקדוש ברוך הוא השתתף עמה, וזהו זכר ונקבה, והכל דבר אחד.

רבי יוסי אמר, עזי וזמרת יה, אותם הכלולים זה בזה ולא נפרדים זה מזה, ולעולמים הם בחביבות, ברצון אחד, שמשם נמצאות (נמשכו) משיכות הנחלים והמעינות לספק לכל ולברך את הכל, לא מכזבים מימי המעינות, כמו שנאמר (ישעיה נה) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ועל זה ויהי לי לישועה, שבשביל כך המלך הקדוש מושך ומוריש למטה, ומתעורר הימין לעשות נסים.

זה אלי ואנוהו - זה צדיק, שממנו יוצאות ברכות בזווג. ואנוהו - באותו מקום שנמצאת בו חביבות, וזהו המקדש. אלהי אבי וארממנהו - משה אמר את זה למקום שהלויים באים מאותו צד, ועל זה [היה] שלמות הכל הוא באותו מקום (בזה הפסוק).

רבי יצחק אמר, ויהי לי לישועה - זה המלך הקדוש, וכך הוא. ומנין לנו? מקרא אחר מצאנו לו, שכתוב כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה. ממשמע שאמר ה' ויהי לי לישועה - זה המלך הקדוש.

עזי וזמרת יה וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, בפסוק זה שכתוב (משלי י') בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד, בכל עת אהב הרע – זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו רעך ורע אביך אל תעזב.

ואח לצרה יולד – בפעם שיציקו לך שונאיך, מה אומר הקדוש ברוך הוא? (תהלים קכב) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, שישאל נקראים אחים ורעים לקב"ה. יולד מה זה? וכי עכשו יולד? אלא בפעם שנולדת צרה בעולם, יהיה אח כנגדך להציל אותך מכל אותם שמציקים לך.

רבי יהודה אומר, יולד – שהמלך הקדוש יתעורר בעז הזה לנקם לך מהאמות, להיניק לך מהאם באותו צד, כמו שנאמר עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. לעורר גבורות כנגד אמות עובדי כוכבים ומזלות.

רבי ייסא פתח ואמר, כמה יש לאדם לאהב את הקדוש ברוך הוא, שהרי אין לך עבודה לקדוש ברוך הוא [אלא] [כמו] אלא אהבה, וכל מי שאוהב אותו ועושה עבודתו באהבה, קורא לו הקדוש ברוך הוא אהוב. אם כך, במה בארנו פסוקים אלו – רעך ורע אביך אל תעזב, וכתוב (משלי כה) הקר רגלך מבית רעך?

אף, הרי בארוה החברים, פסוק זה (בעולות ושלמים, וזה בחטאות ואשמות, וכתוב וכי) נכתב בעולות. עכשו, רעך ורע אביך אל תעזב, לעבד אותו ולהדבק בו ולעשות מצוותיו. אל תעזב, ודאי. וזה שנאמר הקר רגלך מבית רעך. כלומר, הוקר יצרך שלא ירתח כנגדך ולא ישלט בך, ולא תעשה הרהור אחר. מבית רעך, מי זה בית רעך? זו הנשמה הקדושה שהכניס בך רעך ונתן אותה בתוכך.

ועל זה עבודת הקדוש ברוך הוא – לאהב אותו בכל, כמו שכתוב (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך. זה אלי ואנוהו – שכל ישראל ראו על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ואפלו אותם העברים שבמעי אפם היו רואים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא, וכלם היו אומרים זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו, כמו שנאמר אלהי אברהם.

אמר רבי יוסי, אם כך, למה וארממנהו, שהרי אלהי אברהם הוא למעלה? אמר לו, אפלו כך צריך, והכל דבר אחד, וארממנהו

בכל, להכליל מי שיודע ליחד את השם הקדוש הגדול, שהרי זוהי עבודה עליונה של הקדוש ברוך הוא.

רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון, והוא קורא, כתוב (ישעיה נב) קול צפיק נשאו קול יחדו ירננו. קול צפיק, מי הם צפיק? אלא אלה הם שמצפים מתי ירחם הקדוש ברוך הוא לבנות את ביתו. נשאו קול? ישאו קול היה צריך להיות! מה זה נשאו קול? אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקדוש ברוך הוא, זוכה למה שכתוב אחר כך – יחדו ירננו, וזוכה לראותו מישב בחדוה.

בשוב ה' ציון?! היה צריך להיות בשוב ה' אל ציון! מה זה בשוב ה' ציון? אלא בשוב ה' ציון ודאי. בא ראה, בשעה שחזרה ירושלים למטה וכנסת ישראל גרשה, עלה המלך הקדוש לציון, ונאנח כנגדו, משום שכנסת ישראל גרשה, [עתה שנתגלתה כנסת ישראל, מעלה אותה אליו] וכשתחזר כנסת ישראל למקומה, אז ישוב המלך הקדוש לציון למקומו להזדווג אחד באחד, וזהו בשוב ה' ציון. ואז עתידים ישראל לומר זה אלי ואנוהו, וכתוב זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, בישועתו ודאי.

ה' איש מלחמה ה' שמו.

רבי אבא פתח, (במדבר כא) על כן יאמר בספר מלחמת ה' את זהב בסופה ואת הנחלים ארנון. כמה יש לנו להסתכל בדברי התורה, כמה יש לנו לעיין בכל דבריה, שאין לה דבר בתורה שלא נרמז בשם הקדוש העליון, ואין לה דבר בתורה שאין בו כמה סודות, כמה טעמים, כמה שרשים, כמה ענפים.

כאן יש להסתכל, על כן יאמר בספר מלחמת ה' – וכי ספר מלחמות ה' היכן הוא? אלא כאן התעוררו החברים, שכל מי שעורף קרב בתורה, זוכה להרבות שלום בסוף דבריו. כל הקרבות שבעולם – קטטה וחרבן, וכל הקרבות של התורה – שלום ואהבה. זהו שכתוב על כן יאמר בספר מלחמת ה' ואת זהב בסופה, כלומר, אהבה בסופה. שאין לה אהבה ושלום פרט לזה.

עוד קשה במקומו. על כן יאמר בספר מלחמת ה' – בתורת מלחמות ה' היה צריך להיות! מהו בספר? אלא סוד עליון הוא. מקום יש לקדוש ברוך הוא שנקרא ספר (ומספר), כמו שנאמר דרשו מעל ספר ה' וקראו. שכל הכחות והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא,

תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ סֵפֶר, (וימשם יוצאים. את זהב בסופה וכו') וכִשֶׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹרֵךְ אֶת קְרֻבוֹתָיו, בְּמָקוֹם אֶחָד שֶׁהוּא בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת, וְנִקְרָא זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לְעֹלֵקָה שְׁתֵּי בָנוֹת זֶה הֵב. בְּסוֹפָהּ – נִמְצָא בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת. בְּסוֹפָהּ – נִקְרָאת יָם סוֹף, יָם שֶׁהוּא סוֹף הַדְּרָגוֹת.

וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרֻנּוֹן, וְעַם הַנְּחָלִים שֶׁנִּמְצְאוּ וְנִמְשְׁכוּ לוֹ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא אֲרֻנּוֹן. [מהו אֲרֻנּוֹן?] זֶהוּ עֲלִיּוֹן שֶׁל חֲבִיבוֹת, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן. וּבְזֶה נִשְׂרָשִׁים שְׂרָשָׁיו וּמִתְרַבֵּים עֲנָפָיו, לְהוֹשִׁיט קְרֻבוֹתָיו בְּכָל מָקוֹם, לְהוֹשִׁיט כַּחוֹת וּגְבוּרוֹת, וּלְהִרְאוֹת שְׁלֹטוֹן גָּדוֹל וְנִכְבָּד שֶׁל הַכֹּל.

בְּאֵרָא, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרוֹת הַגְּבוּרוֹת וְהַקְּרֻבוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמָה בְּעֲלֵי דִין מִתְעוֹרְרִים לְכָל עֵבֶר, וְאֵז רִמְחִים שְׁנוּנִים וְחֲרֻבוֹת, וּמִתְעוֹרְרִים גְּבוּרוֹת, וְהֵיטָם מִתְרַגֵּשׁ, וְגִלְיוֹ עוֹלָיִם וְיוֹרְדִים, וְהֶאֱנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשִׁטוֹת בֵּינָם, מִסְתַּלְקוֹת לְכָל עֵבֶר. קָרֵב (תָּרַב) שְׁנוֹן בְּאֲבֵנֵי בְּלִיטָרְאוֹת, בְּעֲלֵי רִמְחִים וְחֲרֻבוֹת. אֵז (תהלים מא) חֲצִיף שְׁנוּנִים (מִתְעוֹרְרִים לְהוֹשִׁיט קְרֻבוֹת בְּכָל מָקוֹם וְלְהוֹשִׁיט כַּחוֹת וּגְבוּרוֹת לְכָל עֵבֶר, וְאֵז הֵיטָם מִתְרַגֵּשׁ וְגִלְיוֹ עוֹלָיִם, וְהֶאֱנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשִׁטוֹת יוֹרְדוֹת וְעוֹלוֹת, וְהוֹעֵף נִמְצָא. וְאֵז מִתְעוֹרְרִים עוֹרְכֵי הַקָּרֵב בְּאֲבֵנֵי בְּלִיטָרְאוֹת, בְּעֲלֵי רִמְחִים וְחֲרֻבוֹת, חֲצִיִּים וְקִשְׁתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר חֲצִיף שְׁנוּנִים), וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְחַזֵּק בְּכַחוֹ וְלְעוֹרֵר קָרֵב. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁהִמְלִיךְ הַקְּדוֹשׁ יְעוֹרֵר עֲלֵיִם קָרֵב. אֵז כְּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה.

וּמִכַּאֲן, וּמֵאוֹתָן אוֹתִיּוֹת, וּמִפְּסוּק זֶה, יוֹצְאִים הָרֵי קְרֻבוֹת לְאוֹתָם וְשָׁעִים, לְאוֹתָם בְּעֲלֵי מְרִיבָה שֶׁחֲטָאוּ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַאוֹתִיּוֹת מִתְגַּלּוֹת לְאוֹתָם בְּעֲלֵי אֱמֶת, וְהָרֵי הַדְּבָרִים הַתְּפָרְשׁוּ וְהָרֵי נִתְבָּאֵר.

ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שָׁמוּ. כִּיּוֹן שֶׁכְּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה, לֹא יִדְעוּ שֶׁה' שָׁמוּ? אֵלָּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית יט) וְה' הִמְטִיר עַל סֹדֶם וְעַל עִמְרָה גִפְרִית וְאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם. וְהַכֹּל תְּלוּי בְּסֵפֶר הַזֶּה, כְּנֶאֱמַר (איוב ב) יִגְלוּ שָׁמַיִם עוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ. [ועל זה].

בְּאֵרָא, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר קָרֵב בְּעוֹלָם, נִעְקְרִים מִמְּקוֹמָם עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרֻנּוֹ, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב מְרַכֶּבֶת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בֵּינָם. וְלְעֵתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֹרֵךְ קָרֵב עֲלִיּוֹן וְחֲזֵק בְּעַמִּים כְּדִי לְכַבֵּד אֶת שְׁמוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (זכריה יד) וְיֵצֵא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כִּיּוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרֵב, וְכְתוּב (יחזקאל לח)

והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו'. [מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם. כְּאֲשֶׁר יַעֲוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָב, אִזּוּ יִתְעוֹרְרוּ דְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת שְׁלֵמֶטָה, וְאִזּוּ מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם].

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים עז) ראובן מים אלהים ראובן מים יחילו וגו'. בפעם שעברו ישראל את הים, אמר הקדוש ברוך הוא למלאך הממנה על הים: חלק מימיה! אמר לו: למה? אמר לו: כדי שבני יעברו בתוכה. אמר לו: מדת הגאולה היא אמת, אבל מה שונים אלה מאלה?

אמר לו: על תנאי זה עשיתי את הים כשבראתי את העולם. מה עשה הקדוש ברוך הוא? עורר את גבורתו ונקמטו המים. זהו שכתוב ראובן מים אלהים ראובן מים יחילו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: הרג את כל האוכלוסים הללו, ואחר כך זרק אותם החוצה, אחר כך פסה הים עליהם. זהו שכתוב מרכבת פרעה וחילו ירה בים.

אמר רבי אלעזר, צא ראה כמה מרכבות עשה הקדוש ברוך הוא למעלה, כמה אוכלוסים, כמה חילות, וכלם קשורים אלו באלו, [והרי למדנו] כל המרכבות אלו לאלו, דרגות על דרגות, ומצד השמאל מתעוררות מרכבות [שלא] קדושות ששולטות, וכלן דרגות ידועות למעלה.

והרי בארנו בככור פרעה, שהיא אחת הדרגות שהרג הקדוש ברוך הוא (דרגה שלו, נ"א חילותיו) ושבר אותו משלשלתו החזקה, [והדרגות] תחת שלטונו כמה מרכבות וכמה חילות של גבורים מצד השמאל, מהם אחוזים במקום עליון של השלטון שלהם, ומהם אחוזים במלכות העליונה. מהם אחוזים אחר ארבעה כסאות (החיות) (רחים), כמו שנאמר.

וכך נמסרו בידו, בדין המלכות, שנקראת הים הגדול, לשבר אותם מדרגתם. וכשנשברים למעלה, כל אותם שלמטה נשברים ונאבדים בים התחתון. זהו שכתוב מרכבת פרעה וחילו ירה בים. בים סתם.

ומבחר שלשיו טבעו בים סוף. ומבחר שלשיו, הרי נתבאר, ושלים על כלו. כל הדרגות – שנים ואחד. אלה על אלה. כגון עליון כך נעשו. וכלם נמסרו בידיה להשבר משלטונם אלה ואלה.

בא ראה, הרי נאמר שכל עשר המכות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, הכל היה יד אחת, שהשמאל כלולה בימין. שעשור האצבעות כלולות זו בזו, כנגד עשר אמירות שהקדוש ברוך הוא נקרא בהם אחר כך. כנגדו של הכל זה של הים חזק וגדול ושולט, כמו שנאמר והאחרון הכביד. זהו שכתוב מרפכת פרעה וחילו ירה בים וגו'. ולעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להרג אוכלוסים וקוזתורנטין וקונטיריסין וקלטירולסין של אדום. זהו שכתוב (ישעיה 30) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה.

מרפכת פרעה וחילו ירה בים. רבי יצחק פתח, (ירמיה י) לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו. הרי שנינו, שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא, ובכל רקיע ורקיע כוכבים קבועים שרצים בכל רקיע ורקיע, ומעל כלם ערבות.

וכף רקיע ורקיע הלוכו מאתים שנה, ורומו חמש מאות שנה, ובין רקיע לרקיע חמש מאות שנה. והערבות הזה הלוכו בארכו אלף וחמש מאות שנה, ורחבו אלף וחמש מאות שנה, ומזיוו מאירים כל אותם רקיעים.

והרי שנינו, מעל לערבות רקיע החיות. הפרסות של החיות הקדושות ורומם - ככלם. מעליהם קרסלי החיות ככלם. שוקי החיות ככלם. ארפכי החיות ככלם. ירכי החיות ככלם. עגבי החיות ככלם. וגוף החיות ככלם. כנפיהם ככלם, והצואר שלהם ככלם. ראשי החיות ככלם. מה זה כמו כלם? כנגד כלם.

וכף איבר ואיבר שבחיות כנגד שבעה תהומות, וכנגד שבעה היכלות, וכנגד מן הארץ לרקיע, וכנגד מרקיע לרקיע, והשעור של כלם ורומם עשרים וחמשה אלף חלקים משעורו של הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו.

ועוד רקיע אחד למעלה מן קרני החיות, שכתוב (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע. מלמטה כמה מרפכות, בימין ובשמאל.

מתחת לים שרויים כל דגי הים ושטים, מתכנסים בארבע בזיום, יורדים בדרגותיהם, וכל המרפכות נקראות בשמות. מתחת אלה הולכים ושטים אותם קטנים, דרגות על דרגות, שכתוב (תהלים

קד) זה הַיָּם גָּדוֹל וְרַחֵב יָדַיִם שֶׁם רָמַשׁ וְאִין מְסַפֵּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוּלוֹת. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ הַדְּבָרִים.

מִצֵּד שְׂמַאל הַתַּחְתּוֹן מִמְּשַׁלֵּת הַצֵּד הָאַחַר, וְאַחֲזִים מְאוֹתָם שְׁלֹמְעֵלָה, וְיִרְדּוּ לְהַשְׁבֵּר מִכַּח הַחֲזֵק הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ מִרְכַּבַת פְּרָעָה וְחִילוֹ וְגו'. יְמִינָךְ ה' נֶאֱדָרִי בַכַּח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּשַׁעַה שֶׁהַבְּקָר מֵאִיר וְהָאֵילַת עוֹמֶדֶת בְּמִקוּמָהּ, מִתְעַבְּרַת בְּצַדָּהּ, וְנִכְנָסֶת לְמֵאתִים הַיְכָלוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ. הָאָדָם שֶׁמְשַׁתְּדֵל בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה בַתּוֹרָה, בְּשַׁעַה שֶׁמִתְעוֹרְרַת רוּחַ צָפוֹן (וּתְשׁוּקַת הָאֵילַת) וְכוֹאֶבֶת הָאֵילַת לְהַתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, בָּא עֲמָה לְעַמֵּד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, בְּשַׁעַה שֶׁמֵאִיר הַבְּקָר (וְאוֹתוֹ אָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלְתּוֹ וְלִיחַד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי) מוֹשְׁכִים עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד.

מִסְתַּבֵּל בְּרַקִּיעַ, שׁוֹרָה עָלָיו אֹר הַהַשְׁכָּלָה שֶׁל דַּעַת הַקְּדוֹשָׁה, וּמִתְעַטֵּר בּוֹ הָאָדָם, וְכֹלָם פּוֹחֲדִים מִמֶּנּוּ. אִזּוֹ הָאָדָם הַזֶּה נִקְרָא בֶּן לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בֶּן הַיְכָל הַמֶּלֶךְ. נִכְנָס לְכָל שַׁעְרָיו, וְאִין מוֹחָה בִּידוֹ.

בְּשַׁעַה שְׁקוֹרָא לְהַיְכָל הַמֶּלֶךְ, כְּתוּב עָלָיו (תְּהִלִּים קמ"ה) קְרוֹב ה' לְכָל קְרָאִיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת. מַה זֶה בְּאֵמֶת? כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, (מִיכָה ז) תַּתֵּן אֵמֶת לְיַעֲקֹב, שִׁיּוֹדַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּתַפְלָתוֹ (בְּעוֹלָם) כְּרֵאוּי, וְזוֹ עֲבוּדָתוֹ שֶׁל (הַשֵּׁם) הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

וּמִי שִׁיּוֹדַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי, מַעֲמִיד אִמָּה יְחִידָה בְּעוֹלָם, שְׁכָתוּב (שְׁמוּאֵל-ב ז) וּמִי כַעֲמָךְ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצָךְ. וְעַל זֶה בְּאַרְנוֹ, כָּל כֹּהֵן שֶׁלֹּא יוֹדַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי, אִין עֲבוּדָתוֹ עֲבוּדָה, שְׁהָרִי הַכָּל תְּלוּי בּוֹ, עֲבוּדָה עֲלִיוֹנָה וְעֲבוּדָה תַּחְתּוֹנָה. וְצָרִיךְ לְכוֹן לֵב וְרַצּוֹן כְּדִי שִׁיתְּבָרְכוּ עֲלֵימָנִים וְתַחְתּוֹנִים.

צָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יוֹצִיא בְּשַׁפְּתָיו בְּחֻמָּה זוֹ מַה שֶׁלֹּא שָׁמַע מֵאָדָם שְׂרָאוּי לְסִמְךָ עָלָיו צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה עֹמֵל בַּתּוֹרָה פְּרֻדָּה שֶׁנֶּאֱמַר "אוֹ יַחֲזֵק בְּמַעוֹזֶיךָ". וְאַל יִחְשַׁב שִׁיְגַלּוּ לוֹ רֹזֵי הַתּוֹרָה בְּהִיוֹתוֹ רִיק, כְּדַכְתִּיב יְהוָה חֻמָּתָא לְחַכְמִין וְצָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יוֹצִיא בְּשַׁפְּתָיו בְּחֻמָּה זוֹ מַה שֶׁלֹּא שָׁמַע מֵאָדָם שְׂרָאוּי לְסִמְךָ עָלָיו, וְכֵאזְהַרְתָּ הַרְשֵׁב"י וְחַבְרִיו. (תְּנַאִים לְלִמּוּד הַקְּבֵלָה מִרַבִּי חַיִּים וִיטָאֵל אוֹת י')